

วิทยาศาสตร์ และไสยศาสตร์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย

นางสาวพรวิภา วัฒนรัชานกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SCIENCE AND SUPERSTITION
IN CONTEMPORARY THAI NOVELS

Miss Pornvipa Watarachanakool

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Literature and Comparative Literature
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2007
Copyright of Chulalongkorn University

500261

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วิทยาศาสตร์ และไสยศาสตร์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย

โดย

นางสาวพรวิภา วัฒนรัชานากุล

สาขาวิชา

วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

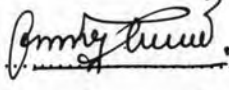
อาจารย์ที่ปรึกษา

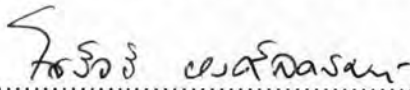
รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

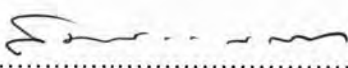

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

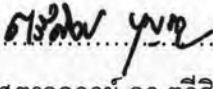
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

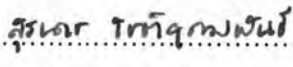

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ คุประตกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

พรวิภา วัฒนรัชานกุล : วิทยาศาสตร์ และไสยศาสตร์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย.
(SCIENCE AND SUPERSTITION IN CONTEMPORARY THAI NOVELS)
อ.ที่ปรึกษา : รศ. ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ จำนวนหน้า ๒๖๗ หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และไสยศาสตร์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย ว่าสังคมไทยมีทัศนคติเห็นต่อศาสตร์ทั้งสองอย่างไร และวัฒนธรรมความรู้ของสังคมไทยที่เกี่ยวกับศาสตร์ทั้งสองเป็นอย่างไร โดยศึกษาจากนวนิยายที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วงระหว่างปี ๒๕๓๐-๒๕๔๖ และวิเคราะห์อภิปรายในกรอบแนวคิดปรัชญาและวรรณกรรม

ผลการศึกษาพบว่านวนิยายไทยร่วมสมัยสนับสนุนและเสนอแนวคิดวิทยาศาสตร์ต่อสังคมไทย พร้อมกันนั้นก็สะท้อนว่าไสยศาสตร์หรือเรื่องเหนือธรรมชาติ เป็นแนวคิดที่คนไทยยึดถือและปฏิบัติอยู่ด้วย โดยอิทธิพลสำคัญที่มีผลต่อทั้งแนวคิดวิทยาศาสตร์และไสยศาสตร์ในสังคมไทย คือ พุทธศาสนา ซึ่งเป็นแหล่งความรู้สำคัญที่สุด ส่วนความรู้วิทยาศาสตร์คนไทยได้รับการศึกษาในระบบเป็นสำคัญ ด้านความรู้ไสยศาสตร์นั้น ผสมผสานอยู่ในวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตและในพุทธศาสนา ด้วยเหตุผลตามหลักแนวคิดปรัชญาและวรรณกรรมทำให้เข้าใจว่า วัฒนธรรมความรู้ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และไสยศาสตร์ในสังคมไทย ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนามาก

ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
ปีการศึกษา ๒๕๕๐

ลายมือชื่อนิสิต..... W. Sornkarn
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

4680912122 : Major Literature and Comparative Literature

KEY WORD: Science / Superstition / Buddhism / Literature

PORNVIPA WATARACHANAKOOL : SCIENCE AND SUPERSTITION
IN CONTEMPORARY THAI NOVELS. THESIS ADVISOR : ASSOC.
PROF. DR. SORAJ HONGLADAROM, 267 pp.

This dissertation focuses on the study about science and superstition in contemporary Thai novels in order to examine ideas of the two issues in Thai society and also observe the epistemic cultures dealing with the stated issues. The novels studied were published during 1987-2003 AD. The data is analyzed and elaborated accordingly to philosophical and literary perspectives.

The findings from the study show that contemporary Thai novels are generally supportive of modern scientific ideas; at the same time they also reflect Thai people's faith in and practices of superstition. The important and influential source that affects the ideas of science and superstition is Buddhism. As for epistemic cultures, Buddhism is the main source of knowledge in Thai society. Science is mostly delivered through formal education. As for superstition, it is woven in the Thai way of life and Buddhism. Through the philosophical and literary perspectives, it is found that the studied novels show that Buddhism informs ideas about science and superstition in Thai society.

Department of Comparative Literature

Student's signature.....*P. Watarack*

Field of study Literature and Comparative Literature

Academic year 2007

Advisor's signature.....*Soraj Hongladarom*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เริ่มต้นเกิดขึ้นได้ด้วยการเห็นความสำคัญของการศึกษา และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จึงมีนโยบายส่งเสริมให้อาจารย์ของมหาวิทยาลัยศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางวิชาการ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ต่อไป ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ขอขอบคุณมหาวิทยาลัย หัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่ให้โอกาสในการศึกษาต่อและค้นคว้าวิจัยเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้น

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่มีสาระหรือคุณค่าทางการศึกษา หากไม่มีคณาจารย์นักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์นี้ไว้ก่อน ซึ่งผู้เขียนได้อ้างอิงข้อมูลทัศนะความคิดเห็นของท่านเหล่านั้น ด้วยความสำนึกในคุณค่าของความรู้ทั้งหลาย ที่ท่านอุทิศตนสร้างสมขึ้นไว้ให้แก่สังคมไทย ผู้เขียนขอขอบพระคุณยิ่ง

สำนักวิทยบริการ (หอสมุดกลาง) แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าความรู้ของผู้เขียน จนทำให้เกิดวิทยานิพนธ์นี้ขึ้น ผู้เขียนขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ร่วมกันทำให้มีแหล่งความรู้ที่มีค่านี้

ผู้เขียนคงไม่สามารถเพิ่มพูนความรู้ของตนขึ้นจนเป็นวิทยานิพนธ์นี้ได้ หากไม่มีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันที่ผู้เขียนรักและภาคภูมิใจ และขอแสดงความสำนึกในคุณของสถาบันไว้ ณ ที่นี้

ส่วนสำคัญที่สุดที่เป็นกำลังใจให้ผู้เขียนมีสำนึกใฝ่ดีและอุทิศตน เขียนวิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จคือ พ่อและแม่ผู้เป็นที่รักยิ่งของผู้เขียน พระคุณของท่านตราอยู่ในดวงใจของผู้เขียนตลอดเวลา และผู้เขียนได้ตั้งใจแสดงความกตัญญูด้วยผลงานวิทยานิพนธ์นี้

ปี ๒๕๔๙ ระหว่างการค้นคว้าเขียนวิทยานิพนธ์นี้ เป็นวาระแห่งการฉลองครบรอบ ๑๐๐ ปีชาตกาลของท่านพุทธทาสภิกขุ ผู้ที่ผู้เขียนเคารพเป็นครูแห่งจิตวิญญาณ ผู้เขียนขอร่วมระลึกถึงและบูชาคุณความดีของท่านด้วยวิทยานิพนธ์นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๒
๑.๓ สมมติฐานของการศึกษา.....	๓
๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา.....	๓
๑.๕ วิธีดำเนินการศึกษา.....	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา.....	๕
๑.๗ นิยามศัพท์.....	๕
บทที่ ๒ แนวคิดในการศึกษา.....	๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และความรู้.....	๖
๒.๒ แนวคิดเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทย.....	๑๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย.....	๒๒
บทที่ ๓ วิทยาศาสตร์ และไสยศาสตร์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย.....	๓๓
๓.๑ วิทยาศาสตร์กับไสยศาสตร์.....	๓๓
๓.๑.๑ วิทยาศาสตร์ความรู้ใหม่ที่ไม่น่าวางใจและรุกไล่ไสยศาสตร์.....	๓๔
๓.๑.๒ วิทยาศาสตร์ในฐานะแนวคิดพึงประสงค์ที่มาแทนที่ไสยศาสตร์.....	๔๒
๓.๑.๓ วิทยาศาสตร์และไสยศาสตร์ความรู้คู่ขนานในโลกเดียวกัน.....	๔๙
๓.๒ การต่อกรกับกฎธรรมชาติ.....	๕๗

หน้า

๓.๓ โลกหลวมมิติ.....	๖๕
๓.๓.๑ โลกคู่ขนาน.....	๖๖
๓.๓.๒ โลกอดีตในปัจจุบัน.....	๗๒
๓.๓.๓ โลกตะวันตกพบตะวันออก.....	๗๙
๓.๓.๔ โลกที่มองไม่เห็น.....	๘๔
๓.๔ ศักยภาพของมนุษย์.....	๙๒
๓.๔.๑ กรรมสำคัญกว่าดวง.....	๙๒
๓.๔.๒ เพศหญิงกับความรู้อยู่ศาสตร์.....	๙๗
๓.๕ สุดยอดปรารถนาของมนุษย์.....	๑๐๑
๓.๕.๑ ความเป็นอมตะเพื่ออำนาจ.....	๑๐๒
๓.๕.๒ ความรู้เพื่อชื่อเสียง.....	๑๐๗
๓.๕.๓ ความดีเพื่อการหลุดพ้น.....	๑๑๑
บทที่ ๔ การนำเสนอวิทยาศาสตร์และไสยศาสตร์ในนวนิยายไทยร่วมสมัย.....	๑๑๘
๔.๑ เรื่องเก่าเล่าใหม่.....	๑๒๐
๔.๑.๑ ตำนานยุคใหม่.....	๑๒๑
๔.๑.๒ นิทานร่วมสมัย.....	๑๓๕
๔.๑.๓ หิมพานต์ยุควิทยาศาสตร์.....	๑๔๒
๔.๒ ตัวละครมนุษย์ต่างดาว.....	๑๔๗
๔.๒.๑ ตัวปัญหาที่สะท้อนลักษณะคนไทย.....	๑๔๘
๔.๒.๒ ทายาทในอนาคตของมนุษย์โลก.....	๑๕๕
๔.๒.๓ เพื่อนร่วมจักรวาล.....	๑๖๐

๔.๓ จินตนาการเวลาและสถานที่.....	๑๖๖
๔.๓.๑ ไสยศาสตร์พื้นที่ของข้อห้ามและกฎเกณฑ์.....	๑๖๖
๔.๓.๒ วิทยาศาสตร์เครื่องมือสร้างโลกเสมือนจริง.....	๑๗๐
๔.๔ ภาษาสื่อความคิด.....	๑๗๓
๔.๔.๑ ภาษาอำพราง.....	๑๗๓
๔.๔.๒ ภาษาแบบวิทยาศาสตร์.....	๑๗๘
๔.๔.๓ ภาษาภาพพจน์.....	๑๘๐
๔.๕ ลักษณะทวิลักษณ์.....	๑๘๒
๔.๖ ความคิดสายกลาง.....	๑๘๗
บทที่ ๕ วัฒนธรรมความรู้ของสังคมไทย.....	๑๙๔
๕.๑ ความรู้ผสมผสาน.....	๑๙๖
๕.๑.๑ การเชื่อมโยงความรู้.....	๑๙๖
๕.๑.๒ ความรู้หลายระบบ.....	๑๙๙
๕.๒ บริบทกำหนดความรู้.....	๒๐๐
๕.๒.๑ ความรู้ที่เหมาะสม.....	๒๐๑
๕.๒.๒ จิตใจสำคัญกว่าความจริง.....	๒๐๔
๕.๓ นิยมฝรั่ง รักความสบาย.....	๒๐๖
๕.๓.๑ ฝรั่งนิยม.....	๒๐๗
๕.๓.๒ ความสบายมาก่อน.....	๒๐๘

๕.๔ สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีจริง.....	๒๑๐
๕.๔.๑ ธรรมชาติผู้ยิ่งใหญ่.....	๒๑๐
๕.๔.๒ ธรรมชาติกฎของความถูกต้อง.....	๒๑๑
บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๒๑๔
รายการอ้างอิง.....	๒๒๖
ภาคผนวก.....	๒๓๖
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๒๖๗